

klasične dobe v petem stoletju, torej v Periklejevem stoletju. Takrat je dosežen vrhunec tako glede obilice ohranjenih upodobitev kakor tudi glede njihove notranje oblikovne dovršenosti. Razvoj se sicer še nadaljuje do helenistične dobe; njegovi vplivi segajo celo še naprej in vplivajo na rimsko in bizantinsko in evropsko umetnost (158), vendar se kaže nazadovanje že po množini gradiva in vobče tudi po kakovosti.

Neumann je s svojo knjigo odkril zanimivo zrcalo, iz katerega na presenetljiv način odseva pisano življenje antičnega grškega sveta: tako v vsakdanjem osebnem življenju kakor tudi v prizorih iz mitologije. Ob obravnavanju posameznih oblik »telesne govornice« pisatelj posrečeno analizira posamezne upodobitve, tako da tudi nestrokovnjaku odkriva njihovo bogato zanimivost. Želeli bi sicer, da bi bil svoja dognanja mogel bolj povezovati s starimi orientalskimi kulturami, toda za to bo treba novega proučevanja, ki bo lahko gradilo na knjigi G. Neumanna kot solidni bazi.

Naj opozorim ob koncu še na podobno knjigo o odnosih med držo in družbenim položajem v rimski umetnosti, ki jo je izdal Richard Brilliant leta 1965 (*Gesture and Rank in Roman Art. The Use of Gestures to Denote Status in Roman Sculpture and Coinage. Memoirs of the Connecticut Academy of Arts and Sciences*, vol. XIV, New Haven, 1965).

Viktor Korošec

Reallexikon der Assyriologie. Begründet von Erich Ebeling (†) und Bruno Meissner (†). Unter Mitwirkung zahlreicher Fachgelehrter herausgegeben von E. Ebeling (†). Durch den Druck geführt und ergänzt von Ernst Weidner. Dritter Band, 2. Lieferung: Flächenmass — Gebet, str. 81—160; 5. Lieferung: Gebet II — Geschwulst. Berlin 1959, 1964. Walter de Gruyter & Co. 8°. Str. 81—160; 161—252.

Arheološki vestnik (IX—X/1, 1958—1959, str. 64 s.) je že poročal o začetkih in o nadaljevanju Realnega leksikona za asiriologijo (okr. RLA). Takrat je izšel prvi snopič tretjega zvezka (1957). Temu je leta 1959 sledil drugi in leta 1964 tretji snopič. O obeh naj kratko poročam.

Pokojni prof. E. Ebeling († 1955) je bil sestavil seznam gesel in je požrtvovalno pripravil obdelavo zlasti tistih gesel, za katera ni mogel najti drugega strokovnjaka. Tako je iz njegove znanstvene zapuščine sprejeta v RLA obdelava mnogih splošnih gesel, npr. (v 2. snopiču) netopir, meso, španski bezeg, muha, bolha, flavta, rečna božanstva, reki (Evfrat in Tigris), poplava, borovec, žaba, lisica, krmilne rastline, žolč, vrt, (besedna) tujka; (v 3. snopiču) gorovje, posoda, perutnina, jastreb, ječmen, spolna morala. Rad je posegel tudi na pravno področje, o tem pričajo njegova gesla: žena, begunec, fratriarhat, (podelitvena in) oprostilna listina, prostost, oprostitev sužnja (v 2. snopiču); talec, poslovne listine, denar, poslanec, ujetnik, zaobljuba (v 3. snopiču). Iz mitološkega področja je geslo »omina ob rojstvu«.

Pravnih gesel je po abecednem naključju v obeh snopičih le malo, pa še ta obravnavajo nepravniki. Razen tistih, ki smo jih že našli pri Ebelingu, sta le še dva: »hetitski sodni zapisniki« (R. Werner) in »zakon med bratom in sestro v Elamu« (elamist F. W. König). Za zadnji članek je to razumljivo zaradi velikih težav, ki jih še vedno povzroča razumevanje elamskega jezika.

Dobro je poskrbljeno za medicinska gesla; obravnava jih izčrpno René Labat, profesor za akadski jezik na Collège de France (Pariz). Pod posebnimi gesli so obdelana: mlahavost; ženske bolezni; bolezni v nogah, na žolču (2. snopič); rojstvo (spočetje, nosečnost, prognoze pred porodom, lajšanje porodnih bolečin); duševne bolezni; bolezni v sklepih; spolne bolezni (3. snopič).

Več tehtnih, pretežno arheoloških in umetnostnozgodovinskih prispevkov je za RLA napisala mnogo prerano umrla naslovna profesorica Margareta Falkner (Gradeč), tako med drugimi (v 2. snopiču) friz, sadeži kot dekoracijski elementi, obutev v Mezopotamiji (H. Otten; pri Hetitih), obroči na nogah; (v 3. snopiču) molitvene geste in drže (od sumerske do asirske dobe), do petega tisočletja nazaj pa je M. F. posegla v prazgodovino v članku o razvoju posod (na splošno govorita o oblikah posod in o njihovi označbi Ebeling in P. Calmeyer). Jako zanimiv je tudi njen arheološki opis »jastrebne stele«, prvega pisanega zgodovinskega dokumenta, ki govori o sklenitvi miru med sumerskima mestoma Lagašem in Ummo.

Zgodovinski opis iste jastrebske stele podaja sumerolog E. Sollberger, ki je prispeval tudi več krajših pojasnil za sumerska osebna imena. V drugem snopiču pojasnjuje številna sumerska predmetna gesla Maurice Lambert (Pariz); posebej naj bo omenjena njegova obdelava raznih skladišč (sum. ganun) (za les, za ječmen itd.).

Ne da bi hotel biti izčrpen, naj vsaj opozorim na nekaj važnejših gesel, ki deloma preraščajo kar v cele razprave. To velja zlasti za obširno geslo o molitvi, ki je važno za poznavanje sumerskega, babilonsko-asirskega in hetitskega verstva; za Sumerce obdeluje to geslo A. Falkenstein, za Babilonijo in Asirijo W. v. Soden, za Hatti H. Otten. — Od drugih zanimivih člankov naj bodo navedeni vsaj naslovi: Zgodovinska znanost (v Mezopotamiji: E. A. Speiser; v deželi Hatti: H. Otten); Tajna pisava (E. Weidner); — Tajna vednost (R. Borger); — Geometrijski ornament (G. Seeger); — Dvorišče (E. Heinrich).

Pametno se mi zdi, da so v RLA uvrščena tudi gesla, ki seznanjajo zlasti mlajši rod z osebnostmi in deli starejših asiriologov.

Če pregledamo to bogato vsebino, smemo brez pretiravanja reči, da gre za delo, ki bo vsakomur, ki se zanima za antične kulture, nudilo obilo informacij.

Nobena večja znanstvena knjižnica, ki zbira kulturnozgodovinsko gradivo, ne bi smela pogrešati Realnega leksikona za asiriologijo. Želimo le, da bi se delo znatno hitreje nadaljevalo.

Viktor Korošec

Rolandus Gruendel, *Addenda bibliographica praecipue ad CIL e periodico L'Année épigraphique nominato excerpta*. Academia scientiarum Germanica, Corpus inscriptionum Latinarum. Berolini apud W. de Gruyter et socios, MCMLXV, 71 pp.

Do neke meje neupravičeno dejstvo je, da so napisi danes v večji meri kot kdaj prej vir, ki ga porabljajo historiki skoraj vseh panog, četudi niso vpeljeni v vse »skrivnosti«¹ epigrafike. Zato bi se morali epigrafiki vse bolj zavedati odgovornosti, ki sledi iz tega dejstva in poskrbeti na eni strani, da bodo predložili v splošno rabo precizno obdelano gradivo, ga opremili vsaj z najnujnejšim komentarjem in s tem odprli pot do njega — čeprav je ravno komentar vselej najšibkejša točka, najprej minljiv, hkrati pa zahteva največji napor — mu priložili fotografijo, ker le ta omogoča kontrolo in spomenik ohranja; na drugi strani pa, da gradiva ne bodo drobtinili in povzročali s tem, da bo težje in težje dostopno. Tako od enega kot od drugega cilja smo že daleč: zadostuje kratek pogled po Jugoslaviji, pa tudi v sosedstvu ni vselej idealno.

Delno evidenco nad razpršenim gradivom so prvi skušali omogočiti Francozi, ko so leta 1888 pričeli z letno pregledno izdajo epigrafskih novitet v *Année épigraphique*, pri čemer so upoštevali tudi korekture in dodatke k že prej objavljenemu gradivu. Ker se je nabralo doslej 73 letnikov te publikacije, je danes, vkljub decenalnim indeksom, že težko ugotavljati, kaj vse vsebujejo.

Zato je vodstvo odseka za *Corpus inscriptionum Latinarum* Nemške akademije znanosti odločilo, oskrbeti izdajo konkordančnih kolon za tisto gradivo, ki ga *Année épigraphique* evidentira ali dopolnjuje in ki je hkrati predloženo v epigrafskih korpusih.

Umljivo, da knjižica ne sme manjkati v nobeni resni biblioteki, posebej če je v njej *Corpus inscriptionum Latinarum*, pa tudi ne na mizi tistih strokovnjakov, ki se s tovrstnimi viri ukvarjajo, stalno ali priložnostno. Samo ta jim bo omogočila, ugotoviti, ali je bil kak tekst že obdelan ali studiran in samo ta mu bo pregnala strah, da operira z zastarelimi mnenji.

Tako je Institut za grško-rimske starožitnosti omogočil važno historično-epigrafsko delo, ki ga je Gründel opravil natanko in samopožrtvovalno (gl. tudi VDI 1965 št. 4. 183 sl.); delo, katerega težo lahko prav ocenjuje le tisti, ki je kaj podobnega kdaj sam poizkušal. Vsi so mu zanj hvaležni.

J. Šašel